

Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά – 8^η Απριλίου

Με την ευκαιρία της 8^{ης} Απριλίου, της Παγκόσμιας Ημέρας που είναι αφιερωμένη στους ανά τον κόσμο Ρομά, ας ξαναφέρουμε στο μυαλό μας αυτό το "οικουμενικό χωριό" μέσα στο οποίο ζούμε πια όλοι.

Με τις κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων χρόνων οι άνθρωποι μετακινούνται πιο εύκολα από το ένα μέρος στο άλλο. Κάποιοι μάλιστα παίρνουν την απόφαση να ζήσουν σε έναν άλλο τόπο από αυτό που γεννήθηκαν γιατί ενδεχομένως η ζωή θα είναι καλύτερη εκεί. Αρκετοί, λοιπόν, από τους "γείτονες" μας δεν κατάγονται από το ίδιο μέρος με μας. Ανάμεσα μας υπάρχουν άνθρωποι με τους οποίους δεν μιλάμε την ίδια γλώσσα, δεν έχουν κάποιες φορές την ίδια θρησκεία, έχουν ίσως διαφορετικές συνήθειες και έθιμα από τα δικά μας. Είναι "διαφορετικοί" αλλά ταυτόχρονα και πολύ "ίδιοι" με μας. Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντικό να καταφέρνουμε όλοι μαζί να ζούμε ειρηνικά και αρμονικά.

Κάποιοι από αυτούς τους ανθρώπους που ζουν ανάμεσα μας βρίσκονται στον τόπο μας εδώ και χρόνια. Αυτό ισχύει και για τους Ρομά ή Τσιγγάνους όπως συνηθίζουμε να τους λέμε στην Ελλάδα. **Τι γνωρίζουμε όμως για την ιστορία, τον πολιτισμό, τη γλώσσα αυτών των ανθρώπων.**

Αρχικά είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας και της παράδοσης των Ρομά έχει διατηρηθεί μέσα στον χρόνο κυρίως με τον προφορικό λόγο. Είναι, δηλαδή, λίγες οι γραπτές μαρτυρίες που μας δίνουν κάποιες πληροφορίες για αυτούς.

Οι Ρομά, λοιπόν, αποτελούν μια ευρωπαϊκή εθνότητα με Ινδικές ρίζες. Η Ινδική τους καταγωγή αποδεικνύεται κυρίως μέσα από τη γλώσσα τους, τη Ρομανί, την οποία ακόμη μιλούν τα περισσότερα μέλη αυτής της εθνότητας. Με τον όρο Ρομά σήμερα γίνεται αναφορά σε:

- Στις διάφορες εθνοτικές ομάδες που αποτελούν τους Ρομά και που μιλούν παραλλαγές της γλώσσας Ρομανί.
- Κάθε άτομο που αποκαλείται ως «Τσιγγάνος» στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και στην Τουρκία, καθώς και όσοι δεν κατάγονται από την Ανατολική Ευρώπη.
- Τους Ρομά (Τσιγγάνους) με την γενική έννοια του όρου.

Ο όρος Τσιγγάνος χρησιμοποιείται για να δηλώσει εθνοτικές ομάδες, οι οποίες σχηματίστηκαν από τη διασπορά εμπόρων, νομάδων και άλλων από τα βόρεια της Ινδίας, από τον 10^ο αιώνα και μετά, και την ανάμιξη τους με ευρωπαϊκές και άλλες ομάδες κατά τη διάρκεια της διασποράς τους.

Οι Ρομά πιθανότατα ζούσαν ήδη στον χώρο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, και συγκεκριμένα στην περιοχή της χώρας μας, πριν από το 1200 π.Χ. Μέχρι το 1450 είχαν ήδη απλωθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη. Από την πρώτη στιγμή της άφιξης τους αντιμετωπίστηκαν ως παρείσακτοι και δέχθηκαν απόρριψη του πολιτισμού και της γλώσσας τους. Οι τοπικές κλειστές κοινωνίες αντέδρασαν με δυσπιστία, φόβο και απόρριψη απέναντι στους νεοαφιχθέντες και άρχισαν να λαμβάνονται μέτρα εναντίον τους. Την ίδια περίοδο είχαν ήδη αρχίσει οι απελάσεις τους στην Κεντρική Ευρώπη. Σύντομα αυτές οι κινήσεις πήραν την μορφή οργανωμένων διώξεων.

Στα Βαλκάνια, οι Ρομά δεν έζησαν αποκομμένοι από τον πολιτιστικό και ιστορικό περίγυρο. Αντιθέτως, υπήρξαν αναπόσπαστο κομμάτι του και επηρεάστηκαν σημαντικά από τους λαούς στην περιοχή. Μεγάλος αριθμός Ρομά παραμένει

εγκατεστημένος στο χώρο των Βαλκανίων εδώ και αιώνες, ενώ άλλοι μετανάστευσαν από τα Βαλκάνια προς όλο τον κόσμο, τόσο σε παλιότερες εποχές όσο και στις μέρες μας, παίρνοντας μαζί τους τα πολιτιστικά στοιχεία και τις παραδόσεις των Βαλκανικών χωρών. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, που κυριάρχησε στα Βαλκάνια για περισσότερους από πέντε αιώνες, επηρέασε σημαντικά τον πολιτισμό και την ιστορία της περιοχής. Αναπόφευκτα έπαιξε σημαντικό ρόλο και στην διαμόρφωση και εξέλιξη των Ρομά.

Οι Ρομά της πρώην Βλαχίας και Μολδαβίας (δηλαδή της σημερινής Ρουμανίας), σε αντίθεση με άλλες περιοχές, έζησαν στη σκλαβιά για περισσότερο από πεντακόσια χρόνια. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όταν η σκλαβιά καταργήθηκε επισήμως, ένας μεγάλος αριθμός Ρομά εγκατέλειψε την χώρα και μετανάστευσε στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη, αλλά και στην Αμερική.

Στην περιοχή της Κεντρικής Ευρώπης, από την άφιξη τους μέχρι και τα μέσα του 18^{ου} αιώνα, η μοίρα των Ρομά καθορίστηκε σημαντικά από τους αμέτρητους πολέμους καθώς και τις πολιτικές αλλαγές που επηρέασαν αυτήν την περιοχή. Μέχρι και το τέλος του 17^{ου} αιώνα οι Ρομά αντιμετώπιζον με δυο διαφορετικούς τρόπους. Από την μια μεριά η δεξιοτεχνία που διέθεταν και η ιδιαίτερη ικανότητα τους στη μουσική έχαιρε μεγάλης εκτίμησης, αλλά από την άλλη μεριά υπήρχαν περιοχές όπου δεν ήταν αποδεκτοί. Σε μερικές περιοχές μάλιστα τους αντιμετώπιζαν και με τους δυο τρόπους ταυτόχρονα. Έτσι αναγκαζόντουσαν να ζουν σε συνθήκες συνεχών εναλλαγών.

Στη Δυτική Ευρώπη, από τις αρχές του 16^{ου} αιώνα και μετά ολοένα και πιο σκληροί νόμοι οδηγούσαν στην απέλαση και την εκδίωξη των Ρομά, ακόμα και στην οργανωμένη θανάτωση τους. Ήδη από τον 18^ο αιώνα η βιαιότητα των διωγμών έφτασε το αποκορύφωμα της.

Την περίοδο της Αυστρο-Ουγγρικής Αυτοκρατορίας (1867-1918) είχαν γίνει προσπάθειες για να σταματήσουν οι Ρομά να ζουν με τον δικό τους τρόπο και ακολουθώντας την δική τους παράδοση. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα δόθηκαν στους Ρομά συγκεκριμένα κομμάτια γης να ζούνε, τους απαγορεύθηκε να μιλούν την γλώσσα τους και να παντρεύονται μεταξύ τους, έγινε καταγραφή τους και στο τέλος τους πήραν τα παιδιά. Ωστόσο, αυτά τα μέτρα είχαν μικρή επιτυχία και μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές. Σε γενικές γραμμές, οι προσπάθειες των χωρών να αφομοιώσουν τους Ρομά απέτυχαν.

Η Ρωσική Αυτοκρατορία (1721-1917), σε αντίθεση με άλλες χώρες στην Ευρώπη, αντιμετώπισε τους Ρομά ως ίσους με τους υπόλοιπους πολίτες. Οι προσπάθειες είχαν κυρίως στόχο να αντιμετωπίσουν οι Ρομά τις υποχρεώσεις τους ως πολίτες, πράγμα το οποίο αποτελούσε και την επικρατούσα πολιτική.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα υπήρξε ένα δεύτερο μεταναστευτικό κύμα που άλλαξε τον πληθυσμό των Ρομά παγκοσμίως. Διάφορες ομάδες Ρομά από την Κεντρική και Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη μετακινήθηκαν προς την Ανατολή και προς την Δύση, και σε μερικές περιπτώσεις έφτασαν μέχρι την Αμερική και την Αυστραλία. Αυτό το δεύτερο μεταναστευτικό κύμα (μετά το πρώτο κύμα μετανάστευσης των Ρομά στην Ευρώπη το 1400) ήταν αποτέλεσμα των μεγάλων κοινωνικών αλλαγών της εποχής, και ιδιαίτερα της κατάργησης της δουλείας στη Βλαχία και Μολδαβία, αλλά και της αναδύομενης βιομηχανικής εποχής.

Την περίοδο 1850-1938 στην Αυστρία και την Ουγγαρία οι ρυθμίσεις που επέβαλε η μοναρχία περιόριζαν τις ευκαιρίες των Ρομά να βρουν δουλειά, αφού μεταξύ άλλων τους απαγορευόταν να ασκήσουν συγκεκριμένα επαγγέλματα. Απαγορεύσεις όμως και στις μετακινήσεις τους, τους ανάγκαζαν να παραμείνουν σε συγκεκριμένες

περιοχές.

Η κατάσταση τους έγινε ακόμα πιο δύσκολη όταν πια τους επιβλήθηκαν μέτρα καταναγκαστικής εργασίας, απέλασης και στέρωσης των Ρομά γυναικών.

Η πολιτική που ακολουθήθηκε απέναντι στους Ρομά στην Σοβιετική Ένωση, μετά την δημιουργία της το 1922, χωρίζεται σε δυο περιόδους: μέχρι το 1938 οι Ρομά αντιμετωπίστηκαν ως διαφορετικοί άνθρωποι, που θα έπρεπε να εξελιχθούν ως συστατικό στοιχείο της Σοβιετικής κοινωνίας; μετά το 1938 οι Ρομά αντιμετωπίστηκαν ως ένα αναπόσπαστο κομμάτι της.

Οι κρατήσεις και οι διώξεις των Ρομά οι οποίες διήρκεσαν πολλούς αιώνες κλιμακώθηκαν μετά το 1938 με την γενοκτονία τους κατά της διάρκειας του καθεστώτος των Ναζί. Αποκαλούμενοι "πρόβλημα", "ακοινωνήτοι" και "κοινωνικά υποδεέστεροι" συνελήφθησαν και δολοφονήθηκαν στο Γερμανικό Ράιχ και στις περιοχές που τελούσαν υπό Γερμανική κατοχή. Μέχρι το 1945 σχεδόν ένας στους τέσσερις Ρομά που ζούσε στην προπολεμική Ευρώπη έπεσε θύμα της Ναζιστικής δίωξης.

Αλλά και στην Ιταλία, στα θύματα της φασιστικής δικτατορίας περιλαμβάνονταν και οι Ρομά. Στην Γαλλία, την περίοδο 1940-1946 οι Ρομά υπέστησαν επίσης διώξεις. Ολόκληρες οικογένειες εγκλειστήκαν σε ειδικά στρατόπεδα σε ολόκληρη την χώρα, τόσο πριν όσο και μετά την Γερμανική Κατοχή, αλλά δεν δολοφονήθηκαν στο στρατόπεδο του Άουσβιτς. Στις Βαλτικές χώρες η θανάτωση των Ρομά ξεκίνησε αμέσως μετά την Γερμανική έφοδο το 1941. Στη Ρουμανία, μόνον οι μισοί περίπου από τους Ρομά που απελάθηκαν κατάφεραν να επιβιώσουν μέχρι το 1944.

Όσοι Ρομά επέζησαν του Ολοκαυτώματος και επέστρεψαν στις πατρίδες τους είχαν, στις περισσότερες περιπτώσεις, χάσει τις οικογένειες τους και τα υπάρχοντα τους. Συχνά, ωστόσο, έπρεπε πάλι να αντιμετωπίσουν από τις Αρχές τις ίδιες προκαταλήψεις απέναντι τους και μάλιστα πολλές φορές δέχονταν κατηγορίες ότι έλεγαν ψέματα όσον αφορά στον εγκλεισμό τους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και έτσι δεν λάμβαναν καμία οικονομική βοήθεια.

Το τρίτο μεταναστευτικό κύμα των Ρομά από την Ανατολική στην Δυτική Ευρώπη υπήρξε στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα. Ο πόλεμος, οι πολιτικές αλλαγές και η οικονομική κρίση ανάγκασε πολλούς ανθρώπους να εγκαταλείψουν την χώρα τους. Στην περίπτωση των Ρομά πρέπει να προστεθεί ο μαζικός ρατσισμός και οι διακρίσεις σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας.

Μόνο μετά το 1970 άρχισε να υπάρχει μια αποτελεσματική κινητοποίηση σχετικά με την χειραφέτηση των Ρομά. Την δεκαετία αυτή συστάθηκαν πολλές οργανώσεις Ρομά τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, και έγιναν αξιοσημείωτες προσπάθειες ως προς την πολιτική εκπροσώπηση των Ρομά διεθνώς.

Οι Ρομά (Τσιγγάνοι) της Ελλάδας, εγκαταστημένοι ή μετακινούμενοι, αποτελούν ένα μέρος των Ρομά που ζουν σε όλη σχεδόν την υφήλιο. Άρχισαν να πρωτοεμφανίζονται σε περιοχές της βυζαντινής αυτοκρατορίας γύρω στον 11^ο αι. και στο σημερινό ελληνικό χώρο γύρω στο 14^ο με 15^ο αι. μ.Χ.. Έκτοτε ζουν σε διάφορα μέρη του ελληνικού χώρου, από τη Θράκη έως την Κρήτη, οργανωμένοι σε προσωρινούς ή μόνιμους οικισμούς, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες αντιλήψεις τους και την ιδιαίτερη κοινωνική τους δομή, και εξαρτούν τις οικονομικές τους δραστηριότητες από τις ανάγκες της αγοράς που παρουσιάζονται στην περιβάλλουσα αυτούς μη τσιγγάνικη κοινωνία. Όπως φαίνεται, μετά από μια έξαρση των μετακινήσεων του πρώτου μεταναστευτικού ρεύματος προς τον ελληνικό χώρο και από εδώ προς τη βόρεια και δυτική Ευρώπη, που συνέβη μεταξύ 15^{ου} & 16^{ου} αι.,

οι ομάδες των Ρομ μείωσαν τις μετακινήσεις τους και άρχισαν να δημιουργούν μόνιμες εγκαταστάσεις. Στον ελληνικό χώρο εγκαταστάθηκαν κυρίως σε αγροτικές περιοχές της Πελοποννήσου, της Κέρκυρας, της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ιδίως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή εμφανίζεται ένα δεύτερο μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα Ρομά στην Ελλάδα που προέρχεται από την περιοχή της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης. Ορισμένες ομάδες Ρομά χρησιμοποιούν πολλά στοιχεία από τη ρουμανική γλώσσα ή την αλβανική· πρόκειται προφανώς για ομάδες που μετακινήθηκαν από τη Ρουμανία και την Αλβανία τόσο στις αρχές του 20ου αι. όσο και πρόσφατα. Σήμερα ο αριθμός των Ρομά που ζουν στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 160 -200 χιλιάδες άτομα, ενώ σύμφωνα με άλλους δεν ξεπερνά τα 100-120 χιλιάδες άτομα. Σύμφωνα με έρευνες, στην Ελλάδα οι Τσιγγάνοι είναι οργανωμένοι σε εννέα φυλές:

1. Μπατσόρια,
2. Μαπαμανέ-Ρομά,
3. Ρομά,
4. Σουβαλιώτες,
5. Τσιγγάνοι,
6. Χωραχάγια (οι περισσότεροι μουσουλμάνοι),
7. Μεσκάρηδες (Αρκουδιάρηδες),
8. Δερμετζήδες και
9. Χαντούρια.

Οι περιοχές στις οποίες είναι μόνιμα εγκαταστημένοι ή εγκαθίστανται περιοδικά είναι πολλές· αναφέρουμε παρακάτω μερικές, στις οποίες υπάρχει συγκέντρωση μεγάλου πληθυσμού: Αθήνα (Αγ. Βαρβάρα, Λιόσια, Ζεφύρι, Ασπρόπυργος), Θεσσαλονίκη (Δενδροπόταμος, Ελευθέριο-Κορδελιό, Εύοσμος, Μενεμένη), Αγρίνιο, Αλεξάνδρεια Ημαθίας, Αμαλιάδα, Γαστούνη, Διδυμότειχο, Εξαμίλι Κορινθίας, Θήβα, Κάτω Αχαΐα, Μεσολόγγι, Νέα Αλικαρνασσός, Νέα Ιωνία Μαγνησίας, Ξάνθη (Πούρναλικ, Γκαζχανέ, Δροσερό), Γενισέα, Κομοτηνή (Ηφαιστος), Σάπες, Αλεξανδρούπολη, Ορχομενός, Σέρρες, Σοφάδες, Φλώρινα, Νυμφόπετρα.

Το σύνολο των Ρομά της Ελλάδας δεν αποτελεί μια ενιαία εθνοπολιτιστική και γλωσσική οντότητα. Οι μεταξύ τους διαφοροποιήσεις είναι πολλές και αφορούν τις χώρες προέλευσης (Ρουμανία, Αλβανία, Τουρκία κ.ά.), το βαθμό αφομοίωσής τους από την ελληνική κοινωνία, τη θρησκεία (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι), τη μορφή της γλώσσας που μιλούν, το βαθμό εγκατάστασης (εγκαταστημένοι ή μετακινούμενοι) κ.ά.

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι ρομά απέκτησαν σχετικά αργά την ελληνική ιθαγένεια (1955) και επομένως, όλα τα δικαιώματα των ελλήνων πολιτών που απορρέουν «τυπικά» από αυτήν. Λέμε «τυπικά» καθώς το στοιχειώδες θεσμικό πλαίσιο που συνοδεύει την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας, όσον αφορά την περίπτωση των τσιγγάνων, παραμένει ανενεργό καθώς η πρόσβαση των τσιγγάνων στη δημόσια διοίκηση είναι σχεδόν ανύπαρκτη λόγω της κοινωνικής τους περιθωριοποίησης μέχρι το 1978 και 1979 (πηγή: Οικοκοινωνία, Ιστορία των Ρομά, Τσιγγάνοι στην Ελλάδα χθες και σήμερα. Ιστορική καταγωγή και κοινωνική διαδρομή, υλικό Οικοκοινωνίας). Συμπερασματικά και σε συνδυασμό με την έλλειψη συντονισμένων ενεργειών για την ένταξη των ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, κατά τα παλαιότερα χρόνια, εντοπίζουμε συνήθειες, ήθη και έθιμα που ακόμα έχουν ισχυρή επιρροή στην καθημερινή ζωή των ρομά στην Ελλάδα, στοιχεία που τους διαφοροποιούν από πολλούς Έλληνες. Πιο συγκεκριμένα, η διαφοροποίηση αυτή βρίσκεται την έκφραση της στα επαγγέλματα που εξασκούν πολλοί ρομά (πλανόδιοι πωλητές,, συλλέκτες υλικών κ.τ.λ.), στους τόπους που

κατοικούν (όρια δήμων και κοινοτήτων), στη στέγασή τους (καταυλισμοί, λυόμενα σπίτια, αυτοσχέδιες παράγκες), στις αντιλήψεις τους για τα δύο φύλα, το γάμο και την εκπαίδευση.

Όπως είπαμε στην Ελλάδα ζουν δύο ομάδες Ρομά: οι μετακινούμενοι και οι εγκαταστημένοι οι πρώτοι είναι συνήθως καρποσυλλέκτες ή πλανόδιοι έμποροι φρούτων, λαχανικών και άλλων ειδών οικιακής ανάγκης. Οι τόποι διαμονής τους ποικίλλουν και συναρτώνται με την εποχή και την περιοχή εργασίας τους.

Οι δεύτεροι κατοικούν συνήθως στις παρυφές των μεγάλων πόλεων, σε περιοχές συνήθως υποβαθμισμένες ή και σε χωριά. Τα επαγγέλματα που εξασκούν έχουν σχέση συνήθως με το εμπόριο και σπανιότερα με παροδική εξαρτημένη μισθωτή εργασία.

Η κοινωνική τους οργάνωση βασίζεται κυρίως στη συγγένεια, η οποία ως έννοια έχει ευρύτερο περιεχόμενο από αυτό που έχει η κοινωνία των άλλων Ελλήνων.

Ο συνεκτικός συγγενικός κρίκος βρίσκεται στην ιδιαίτερη ομάδα (φάρα) και μέσα σ' αυτήν διαμορφώνεται η συνείδηση του νεαρού ατόμου. Αυτή καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το επάγγελμα του άνδρα αλλά και το ή τη σύζυγο που θα πάρει το νεαρό άτομο. Η οικογένεια των Ρομά είναι αυστηρά πατριαρχική και εμμένει σε αξίες, όπως η οικογενειακή συνοχή, η πολυτεκνία και ο γάμος σε μικρή ηλικία.

Όσον αφορά τη σχολική εκπαίδευση των Ρομά, υφίσταται ένας μύθος, αρκετά διαδεδομένος και μεταξύ τους, ότι δηλαδή η σχολική μόρφωση και οι σπουδές δεν αποτελούν στοιχείο απαραίτητο για τη ζωή τους και την κοινωνία τους. Η αποχή των τσιγγάνων από τη σχολική φοίτηση προσεγγίζεται συχνά έξω από τη λογική της συσχέτισης με άλλους παράγοντες (σε συνάρτηση για παράδειγμα με άλλα άλτα αιτήματα των οικογενειών, με την αδυναμία ή και άρνηση ορισμένων σχολικών κοινοτήτων να δεχθούν τσιγγάνους μαθητές). Με τον τρόπο αυτό όμως οδηγείται κανείς εύκολα σε κρίσεις περί παθητικότητας των παιδιών και των οικογενειών τους. Τέτοιες αντιλήψεις, ενώ απέχουν πολύ από την πραγματικότητα και επί της ουσίας βλάπτουν, είναι ωστόσο για πολλούς αποδεκτές.

Η αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική. Οι Ρομά (Τσιγγάνοι) θέλουν την εκπαίδευση, αλλά μία εκπαίδευση που να σέβεται τις ανάγκες και τις αξίες τους. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, όμως, δομείται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε συχνά να παραγνωρίζει τις πραγματικές ανάγκες των μαθητών του. να εξυπηρετεί τις ανάγκες και τις αξίες της ελληνικής μη τσιγγάνικης κοινωνίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ένα μεγάλο ποσοστό Ρομά, που φτάνει σε μερικές περιπτώσεις και το 81,8% , να παραμένουν αναλφάβητοι.

Η γλώσσα των Ρομά - Η ρομανές

Η γλώσσα των Ρομά, η ρομανές (ή ρομανί), αντικατοπτρίζει κάποια χαρακτηριστικά του πολιτισμού τους, κυρίαρχο από τα οποία είναι η έντονη ποικιλία. Η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι Ρομά της Ελλάδας παρουσιάζει μια τεράστια ποικιλία που εντοπίζεται κυρίως στο λεξιλόγιο και δευτερευόντως στη φωνητική, τη μορφολογία και τη σύνταξη. Η ρομανές των Ρομά της Ελλάδας είναι μια ινδοευρωπαϊκή γλώσσα και παρουσιάζει αρκετά κοινά στοιχεία με τις άλλες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες. Περιέχει στοιχεία των αρχικών γλωσσών των Ρομ (σανσκριτικά, χίντι, παντάμπι κ.ά), καθώς και πολλά στοιχεία από την περσική, την τουρκική, τη ρουμάνικη, τη αρμενική, τη βουλγαρική και φυσικά, την ελληνική.

Αν επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του σχολείου μας μπορείτε να βρείτε το ελληνορομανό λεξικό του Ιωάννη Αλεξίου, στο οποίο έχουν συγκεντρωθεί περίπου 12.000 λέξεις της ελληνικής, μεταφρασμένες στη Ρομανί γλώσσα. Επίσης μπορείτε να βρείτε οτιδήποτε έχει σχέση με την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων στην Ελλάδα.

Διεύθυνση ιστοσελίδας: <http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr>

Επίσης μπορείτε να επισκεφτείτε για πληροφορίες:

1. τη σελίδα της Οικοκοινωνίας: Η ΟικοΚοινωνία είναι μια ανεξάρτητη μη κυβερνητική οργάνωση που προωθεί τον εθελοντισμό και την κοινωνική αλληλεγγύη. Έχει ως σκοπό την προώθηση του αιτήματος για την προαγωγή της κοινωνικής κατοικίας για την οικιστική αποκατάσταση των αστέγων πολιτών που διαβιούν σε συνθήκες «αστεγότητας» και νομαδισμού, με έμφαση στα προβλήματα των πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής.

Δ/ση ιστοσελίδας: <http://www.oikokoinonia.gr>

2. τη σελίδα του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» του Παν. Ιωαννίνων 1997-2004. Δ/ση ιστοσελίδας: <http://195.130.114.39/ROMA/index.php>

3. τη σελίδα του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» του Παν. Θεσσαλίας 2006- 08. Δ/ση ιστοσελίδας: <http://www.roma.uth.gr>

Είναι γεγονός ότι ακόμη και σήμερα τα 15 περίπου εκατομμύρια Ρομά σε όλο τον κόσμο συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή διακρίσεις, απόρριψη, αποκλεισμό και παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους σε σημαντικούς τομείς της ζωής τους. Και η πραγματικότητα αυτή αποτελεί καθημερινότητα και πολλών άλλων ομάδων συνανθρώπων μας, εκτός των Ρομά.

Στο γενικότερο αυτό πλαίσιο, το σχολείο οφείλει να προσανατολίζεται όχι στο να διαχωρίζει τις κουλτούρες, αλλά να αναζητά την αλληλεξάρτησή τους. Να αναζητά μέσα από το εκπαιδευτικό έργο τις διασταυρώσεις και όχι τις διακρίσεις των πολιτισμών. Οφείλει να προάγει κοινές εμπειρίες ανάμεσα στους μαθητές του.

Για να αλλάξει η κατάσταση δεν αρκεί η παραίτηση να γνωρίσουμε καλύτερα ο ένας τον άλλο. Συχνά χρειάζεται να εκπαιδευτούμε βαθύτερα για να το θελήσουμε πραγματικά.

Οι εκπαιδευτικοί δεν μπορούμε παρά να επιθυμούμε και να ονειρευόμαστε έναν κόσμο ειρηνικό και δίκαιο, όπως η μικρή Εύα: *«Εγώ πάντως ονειρεύομαι έναν κόσμο όπου όλοι οι άνθρωποι θα είναι δίκαιοι, θα κρίνουν τους ανθρώπους με βάση τις αξίες τους, την εργατικότητα και την τιμιότητά τους. Μόνο τότε μπορεί η κοινωνία να προοδεύσει και οι άνθρωποι να είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους και τους συνανθρώπους τους»*.(πηγή από: «Ε, φίλε! Εξομολογήσεις παιδιών που ζουν στην Ελλάδα ως μετανάστες, πρόσφυγες ή παλινοστήσαντες, Δίκτυο Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού, Εκδ. Κέδρος, 2004)